

PARS V.

PSALMI, LIBER PROVERBIORUM, ECCLESIASTES, CANTICUM CANTICORUM, LIBER SAPIENTIAE, ECCLESIASTICUS

Psalmus est profigendis daemonibus ac depellendis quoddam amuletum, angelicae tutelae conciliator, scutum securitatis inter timores nocturnos, divinorum requies laborum... incipientibus — elementaris est institutio psalmus, proficientibus augmentum, perfectis denique suffulciendis stabile firmamentum, vox est ecclesiae psalmus. Hic dies festos illustriores reddit ac perfundit gaudio, cum tristitiam alioquin operetur, sed quae secundum Deum est: e corde enim lapideo ciet lacrymas... in hoc (psalterio) sane reconditus est perfectae theologiae thesaurus. Hic reperias de Christi in carnem adventu oraculum, comminationem iudicii, resurrectionis spem, terrorem intentati supplicii, gloriae promissionem, revelationem mysteriorum. In psalmorum libro perinde ac in amplissimo quopiam et communi promptuario nihil non bonorum reconditum est.

S. BASILIUS M. Praefat. in psalmum primum.

SECTIO I.

DE LIBRO PSALMORUM

PSALMUS hebraice מזמור *mizmor* dicitur, quae vox cantum sive sonum significat. Deducitur enim a radice זמר *zamar*, quae et canere, et cytharam sive psalterium pulsare significat. Idipsum apud graecos ψάλλω significat, ex quo ψαλμός *psalmus* derivatur et nomen ψαλτήριον *psalterium*, quod licet musicum instrumentum sit, alio nomine ψαλτήριον *nabium* (hebraice נבל *nebel*) appellatum, vel *decachordon*, quia passim decem chordis seu fidibus instructum erat, quamvis interdum ambo illa, *psalterium* et *decachordum* distinguantur; tamen etiam ac non infrequenter vox illa *psalterium* pro ipso *psalmorum libro* sumitur. Por-

(1) Vide II. Reg. c. 25, v. 1 et 2.

ro hunc librum hebraei appellant ספר תהילים *librum hymnorum*, quod nomen illi a maiori parte inditum est; nam praeter hymnos seu laudationes Dei etiam querelas et lamentationes, et imprecationes, et narrationes etc. continet. Praecipuus autem scopus psalmorum est Christus et ecclesia, iuxta effatum pp. *Hieronymi*, *Hilarii*, *Augustini* etc., ac ipsius *Davidis* (1).

An vero *David* sit auctor omnium psalmorum, dubium est et controversum. Nam aliqui pp. (2) psalmos iis auctoribus tribuunt, qui in titulis psalmorum praenotantur, *Davidi*, *Moysi*, *Salomoni*, *Asaph*, *Idithum* etc. Ats. *Augustinus* (3) aliique

(2) V. *Salmeron*, proleg. c. 10, can. 28.

(3) L. 17 de Civ. Dei, c. 14.

Davidem psalmorum omnium auctorem agnoscunt. Utraque sententia suis nititur argumentis; quamvis ea, quae psalmos omnes *Davidi* tribuit, communior et magis recepta sit (1); cui tamen *Calmet* (2) cum quibusdam aliis contradicit, ad stipulante s. *Hieronymo*, qui epist. 139 expresse ait: « Sciamus quodque, errare eos, qui omnes psalmos *David* arbitrantur, et non eorum, quorum nominibus inscripti sunt. » Ita s. *Hieronymus* cum aliis. « Ego autem (utar verbis *Theodreti* praefat. in psalm.) de his non multum contenderim. Quid enim refert, si ve huius (i. e. *Davidis*) omnes, si ve illorum aliqui (psalmi) sint: cum constet divini Spiritus afflatu universos esse conscriptos? » Eadem erat *Gregorii M.* (3) sententia, tractantis de auctore libri *Iob*. « Sed quis haec scripserit, ait ipse, valde supervacue quaeritur, cum tamen auctor libri Spiritus sanctus fideliter credatur. Ipse igitur haec scripsit, qui haec scribenda dictavit. Ipse scripsit, qui et illius operis inspirator extitit etc. »

1. QUÆRES I. *Quisnam fecerit psalmorum collectionem, qualis hodie extat?* Antequam respondeam observo, hic non quaeri, quisnam sit auctor psalmorum: de hoc enim paulo ante in praefatione diximus. Sed quaestio est, quis psalmos seu a *Davide*, seu partim ab hoc, partim ab aliis compositos collegerit in hunc ordinem, quo hodie habentur? Ad hanc igitur quaestionem r̄. et dico: Collectio psalmorum, quae hodie extat, non abs re passim adscribitur *Esdrae* post captivitatem babilonicam canonem sacrorum libro-

(1) Vide *Salmeron* loc. cit.

(2) In dissertat. praefixa commentario suo in psalmos.

(3) Praefat. in exposition. moral. lib. *Iob*.

rum veteris testamenti concinnanti: s. *Hilarius* (4) tamen eandem *LXX* interpretibus attribuit.

Dixi: *Collectio psalmorum, quae hodie extat*. Nam verisimiliter aliqua psalmorum collectio iam aevo *Davidis* (5) extitit, cuius clausula fuerit quae legitur his verbis (6): *Defecerunt laudes David filii Iesse*. Sat certum quoque est, tempore *Ezechiae* regis aliquam psalmorum collectionem fuisse; cum ille pristinum Dei cultum restituens, psalmos *Davidis* in templo cantari iusserit (7).

2. QUÆRES II. *An psalmi in bibliis sint secundum seriem rerum, de quibus agunt, gestarum, vel eo ordine dispositi, quo primitus ab auctore suo fuere compositi?* r̄. negative. Nam psalmus 3 scriptus fuit, quando *David* fugiebat persecutionem *Absalonis* filii sui; psalmus 50 vero multo antea fuit scriptus, quando nimirum *David* reprehensus fuit a *Nathan* propheta ob crimen adulterii et homicidii: psalmus 141 autem adhuc prius scriptus est, quando scilicet idem *David* in spelunca ob metum *Saulis* regis delitescerat: similiter psalmus 143 longe antea scriptus est, quando nempe *David* cum *Goliath* gigante pugnavit: certum quoque est psalmum 71 esse omnium postremum ordine temporis, cum scriptus sit in *Salomonem* iam regnare incipientem, et post eum psalmum addatur: *Defecerunt laudes David filii Iesse*; et tamen videmus hunc psalmum non in ultimo loco, sed fere in medio constitutum.

Cur autem hoc ordine, quo eos hodie habemus, psalmi dispositi

(4) In prologo psalm.

(5) II. Paralip. c. 29, v. 25.

(6) Psal. 71, v. 20.

(7) II. Paralip. c. 29, v. 25 et 30.

sint, non est facile divinare. *Philaster* (1), *Eusebius* (2), s. *Chrysostomus*, alique communiter huius ordinis rationem assignant, quia psalmi (sicut et aliae partes s. Scripturae) aliquoties, et maxime in captivitate babylonica periere: post hanc vero solutam non omnes simul fuere recuperati, sed dispersi, nempe vel unus, vel duo, vel tres forte aut plures psalmi. Coniungebantur autem ab *Esdra*, vel ab alio collectore in unum librum ita, ut fuerunt inventi; non autem, ut ab initio dicti sunt.

SCHOLION. In psalmis non quaerendus magis anxie ordo, quam in aliis libris tum sacris, tum etiam profanis. Nam e. g. epistolae *Pauli* non habent dispositionem temporis, nec eo ordine in nostris bibliis continentur, quo scriptae sunt (3). *Plinius* quoque iunior de suis idem testatur epistolis, causam reddens, quia non componebat historiam, quae id videlicet exigit proprie. Eadem de *Cicerone* ratio, cuius *Tyro* epistolas nullo certo compositionis ordine congescit.

3. QUÆRES III. An igitur ordo psalmodum, qualis hodie extat, sit mere casualis? R. negative. Quamvis enim verisimiliter psalmi ab *Esdra* vel alio collectore dispositi sint eo ordine, quo sunt inventi; non tamen existimandum est, quod haec inventio et collectio prorsus fuerit casualis, sed divina sic ordinante providentia facta est. Unde s. *Augustinus* (4) ait: *Ordo psalmodum mihi magni sacramenti videtur continere secretum.* Et s. *Chry-*

(1) Haeres. 79.

(2) In prooemio psalm. et in ps. 86.

(3) Vide *Tirini* praefationem de epistolis apostolorum, aut *Hermannii Goldhagen* ordinem chronologicum epistolarum s. *Pauli* introduct. in s. Scriptur. p. 3, n. 129 exhibitum, ubi epistola 1 et 2 ad Thessalonicenses dicuntur tempore, quo

sostomus observat, tristiores psalmos fere primo ordine collocatos; laetiores et qui laudem sonant, ad finem reservatos esse, ut laboribus doloribusque excitatus animus, in Dei laudes, inque ipsum *alleluia* desineret, ibique facto sine conquiesceret. *Bellarminus* (5) quoque non contemnendam censet illorum opinionem, qui volunt primos quinquaginta psalmos, quorum ultimus incipit, *miserere mei Deus*, pertinere ad poenitentes, sive incipientes: alteros quinquaginta, qui desinunt in psalmum, *misericordiam et iudicium cantabo tibi Domine*, pertinere ad iustos proficientes: postremos quinquaginta, quos concludit psalmus, *laudate Dominum in sanctis eius*, pertinere ad viros consummatos et perfectos. Denique alio adhuc modo mysteriosum psalmodum ordinem in tabula exhibet egregius sacrarum litterarum interpres *Rondetus* (6) contra thesin an. 1762 Parisiis evulgatam huius tenoris: *Nullus in psalmodum collectione quaerendus est ordo... frustra igitur in psalmodum hodierna dispositione materiarum ordinem quaerebant ss. Hilarius, Augustinus etc.* Contra hanc thesin *Rondetus* eruditam tabulam proposuit et exposuit, in qua psalmodum syllogen pro mistico apud hebraeos alphabeti ordine in 22 sectiones partitur.

4. QUÆRES IV. An psalmi originaliter sint metrica seu ligata numeris oratione compositi, et qualiter metro? R. Metrica psalmos compositos esse, communis est etiam opinio ss. patrum. Tres solum ad-

scriptae sunt, omnes alias s. *Pauli* epistolas praecedere; epistola vero ad romanos multo posterius tempore scripta asseritur, etc.

(4) Enarrat. in ps. 150.

(5) Praefat. in psalm.

(6) Journal ecclésiastique octobr. 1763, et seqq.

duco. S. *Cyrillus Hieros.* (1) de libris sacris disserens, ait: *Scripti autem versibus sunt quinque, Iob, liber Psalmorum, Proverbia, Ecclesiastes, et Cantica canticorum.* Similiter s. *Hieronymus* (2) ait: « Quod si cui videtur incredulum, metra scilicet esse apud hebraeos, et in morem nostri Flacci, graecique Pindari et Alcaei, et Sapphus, vel Psalterium, vel lamentationes Ieremiae, vel omnia ferme Scripturarum Cantica comprehendere; legat Philonem, Iosephum, Origenem, Caesariensem Eusebium, et eorum testimonio me verum dicere comprobabit. » Tertius est s. *Augustinus* (3) ita disserens: « Quibus numeris consistant versus davidici, non scripsi, quia nescio. Neque enim ex hebraea lingua, quam ignoro, potuit etiam numeros interpres exprimere, ne metri necessitate ab interpretandi veritate amplius, quam ratio sententiarum sinebat, digredi cogeretur: certis tamen eos constare numeris, credo illis qui eam linguam probe callent. Amavit enim ille vir sanctus (nimirum David) musicam piam, et in ea studia nos magis ipse, quam ullus alius auctor accendit. » Est igitur consensus patrum psalmos originaliter fuisse metrica compositos. Neque obstat auctoritas s. *Gregorii Nysseni* (4) negantis, eandem artem, ut in psalmis inest, similem ei esse, qua utuntur alii poëtae. Is enim sic explicari potest, ut hebraicam poësin graece et latine similem esse negaverit, non ut nullam apud hebraeos poëticam, nullosque libros sacros metro

seu modulis adstrictos, praesertim psalmos davidicos, agnoverit. Porro de poësi hebraeorum dissertationem d. *abbatis Fleury*, et illustriss. *Calmet* invenies apud eundem *Calmetum* (5).

Quali autem carmine, seu metri genere editi psalmi sint, hodie nescitur. Fuit quidem adhuc *Hieronymi* saeculo cognita poësis Scripturarum, ut ex huius s. patris (6) verbis colligitur, de libro *Iob* ita scribentis: « A principio itaque voluminis usque ad verba *Iob* apud hebraeos prosa oratio est. Porro a verbis *Iob*, in quibus ait: PEREAT DIES, IN QUA NATUS SUM... usque ad eum locum, ubi ante finem voluminis scriptum est: IDCIRCO IPSE ME REPREHENDO, ET AGO POENITENTIAM IN FAVILLA ET CINERE: hexametri versus sunt, dactylo spondaeoque currentes, et propter linguae idioma crebro recipientes et alios pedes, non earundem syllabarum, sed eorundem temporum. Interdum quoque rhythmus ipse dulcis et tinnulus fertur numeris lege solutis. Quod metrici magis, quam simplex lector, intelligunt. A supradicto autem versu usque ad finem libri parvum comma, quod remanet, prosa oratione contextitur. » Ex his, inquam s. *Hieronymi* verbis clare colligitur, ipsius aetate hebraeam Scripturarum poësin adhuc fuisse cognitam: hodie tamen eandem ignorari fatentur *Bellarminus* (7) *Ludovicus Lusitanus* (8), *Alphonsus Mendoza* (9), *Lorinus* (10), passimque ceteri. Et quamvis *Genebrardus* (11), post *Rabbi David Kimchi* affirmet, psal-

(1) Catechesi 4.

(2) Praefat. in lib. *Iob*.

(3) Epist. 101, alias 151, ad Memorium episcopum.

(4) Tractat. 1 in psalm.

(5) Ante commentarium in Exod. et ante commentar. in psalm.

(6) Loc. cit.

(7) In institut. linguae hebr. part. 5, c. ult.

(8) Quaest. de carm. David.

(9) In Globo ling. San. l. 9, c. 1.

(10) Praefat. in psalmos c. 7.

(11) In chronico ad annum M. 3106.

mos vario metro constare, monet tamen, ad instrumenta musica decem generum scandendi rationem intercidisse, sicut et hodie magna ex parte *Pindari* et similium: nec hebraeos ipsos satis perspectam habere rationem sacrae poëseos, et ipsosmet fateri, scandendi modum se ignorare. Hoc unum hebraei aiunt in tractatu *Sopherim* (sive de scribis), versus carminum biblicorum non paucos in suum statum iuxta mensurae rationem a scribis restitutos, cum ante fuissent a librariis confuse et permixte scripti. Ceterum qui plura de metro psalmodum nosse cupit, consulat *Natalem Alex.* (1), *Guarin* (2), *Menchium* (3) etc. etc.

SCHOLION I. Culpam, cur hodie metrum psalmodum etc. nesciamus, *Genebrardus* (4) refundit in masoretas. Nam dum distinguunt diligentius versus per sententiae (quam conceperant) membra et periodos, metra sive mensuras versuum non modo neglexerunt, verum etiam confuderunt atque miscuerunt, quas fortasse propius servaverunt LXX interpretes; ut non mirum sit, si inter utrosque nonnunquam distinctionum in notandis versibus varietas reperiatur.

SCHOLION II. Anabaptistae, cum assequi non possent rationem metri in textu hebraeo psalmodum aut aliorum carminum biblicorum V. T., dixerunt, Scripturas depravatas esse. Verum si hoc valet, depravati pariter essent poëtae graeci latini-

(1) In 4 mundi aetat. dissertat. 24, q. 1, propos. 4.

(2) In grammatica hebraico-chaldaica.

(3) Centur. 1, c. 76.

(4) Loc. cit.

(5) L. 8 biblioth. sac. haeres. 2.

(6) Ad *Marcellam*.

(7) In dissertat. praefixa commentario in psalmos, et in suo dictionario biblico v. *Selah*.

que antiquiores, potissimum tragici comique, quorum carminis hodie ignoratur artificium. Ceterum hanc anabaptistarum obiectionem pluribus refellit *Sixtus Senensis* (5).

5. QUÆRES V. *Quid in textu hebraeo psalmodum vox סֵלָה SELAH, vel in textu graeco LXX interpretum vox διὰ ψαλμοῦ DIAPSALMA significet?* R. vox hebraea *selah*, vel graeca *diapsalma* in psalmis iuxta communem hebraeorum et interpretum opinionem designat certam rationem cantandi, nimirum vel pausam, vel elevationem vocis, aut mutationem melodiae, aut aliquid simile. In diversam tamen opinionem propendet s. *Hieronymus* (6) existimans hanc vocem *selah* idem significare ac *amen*, in sempiternum, in aeternum, vel ita est, aut aliquid simile. Plura de hac voce praeter alios erudite disserit *Calmet* (7).

6. QUÆRES VI. *An liber psalmodum canonicus sit?* R. affirmative. Et profecto librum psalmodum fere omnes, qui s. Scripturam admittunt, pro divino et canónico habent, etiam heterodoxi plerique. Neque id mirum; quia hunc librum canonicum et sacrum esse, non solum docent concilia, patresque, et omnes canonicorum seu divinorum librorum catalogi (8); sed et Christus ipse (9), apostoli, nominatim *Petrus* (10), et *Paulus* (11); dumque aliquos ex psalmis citant Spiritum s. per os psalmistae locutum esse, asserunt (12). Porro psalmi vel in solo novo testamento fere sexagies citantur.

(8) Vide s. Scriptur. contra incredulos propugn., V. T., part. 4 num. 2-5.

(9) Matth. c. 22, v. 45 et 44.

(10) Act. c. 1, v. 16.

(11) Ad Hebr. c. 4, v. 7.

(12) Locis modo citatis. Item hac de re disserit *Natalis Alex.* tom. 2 in quartam mundi aetatem, dissertat. 24, q. 1, propos. 1.

SCHOLION. Hoc insuperhabito fuerit quidam haeretici veteres, quos hac in re imitatus est *Nicolaus Machiavellus*, qui detrahentes *Davidis* auctoritati, hoc ipso psalmodum pariter davidicorum aestimationem imminuisse censendi sunt. Sic *Philaster* (1) refert, *manichaeos*, *gnosticos*, *nicolaitas* affirmasse, *Davidem* humanae cautionis, ac secularis rei conscriptorem extitisse. Similiter *Machiavellus*, in suo illo quem finxit principe, *Davidem* virum sanctum fuisse, negare ausus est, scribendo, cuncta eum sus deque in regno permutasse, esurientes implevisse bonis, divites dimississe inanes. *Anabaptistae* vero teste *Sixto Senensi* (2) asseverabant, psalmos neque a *Davide*, neque ab alio quodam sancto viro divinitus fuisse conditos, sed a recentioribus quibusdam iudaeorum magistris post Christi adventum compositos: et diris multis, et imprecationibus in Christum et in christianorum gentem repletos, ut haberent hebraei ad captivitatis solatium cantilenas nonnullas, quibus publice in synagogis suis convenientes, orando et canendo, hostibus suis calamitates et exitium imprecarentur.

7. QUÆRES VII. *An dirae seu imprecationes in libro psalmodum (praecipue psalmo 108, v. 6 etc.) contentae, obsint sanctitati et divinitati huius libri?* R. Minime obsunt. Nam execrationes, quibus *David* in psalmis hostes Dei suosque diris devovere, infaustaque omnia eidem imprecari videtur, vel non sunt execrationes proprie tales, sed sub execrationis specie verae praedictiones et vaticinia, ut patres et interpretes communiter exponunt; vel si

(1) De haeresib. c. 26.

(2) Bibliothec. sac. l. 8, haeres. 5.

(3) Vide *Lorinum*, comment. in psal. 78, v. 6.

sunt execrationes proprie sumtae, profiscuntur non ex libidine vindictae, sed ex amore iustitiae, suntque intelligendae tanquam conditionales, hoc est, ut mali male pereant, nisi respiscant; vel denique significant desiderium non poenae, sed destructionis culpae. Non enim *David* mansuetissimus malorum hominum interitu delectabatur: comminatus est potius, quam imprecatus; homines dilexit, scelera odio habuit (3). Eleganter totam hanc rem explicat d. *Thomas* (4) his verbis: « Dicendum, quod huiusmodi imprecationes, quae in s. Scriptura inveniuntur, tripliciter possunt intelligi. Uno modo per modum praenuntiationis, non per modum operationis, ut sit sensus psalm. 9, v. 18, *convertantur peccatores in infernum*, id est convertentur. Alio modo per modum operationis, ut tamen desiderium optantis non referatur ad poenam hominum, sed ad iustitiam punientis, secundum illud psalm. 57, v. 11: *laetabitur iustus, cum viderit vindictam*, quia nec ipse Deus puniens laetatur in perditione impiorum, sed in sua iustitia: quia *iustus Dominus, et iustitias dilexit*, psalm. 10, v. 8. Tertio ut desiderium referatur ad remotionem culpae, non ad ipsam poenam: ut scilicet peccata destruantur, et homines remaneant. » Similia etiam habet s. *Augustinus* (5), et illustriss. *Calmet*, qui ita disserit (6): « Pluribus ergo de causis (psaltes regius) adversus inimicos suos obloqui potuit: 1. ex sincera correctionis illorum cupiditate. Eos percute, Domine, ut inique agere, ac lacessere tandem aliquando desistant. 2. Ut

(4) 2, 2, q. 25, art. 6 ad 3.

(5) Serm. 2 in psalm. 34, v. 6.

(6) Praefat. in psalm. 34.

in hoc mundo castigati, minoribus in altero afficiantur. 3. Ut eorum supplicium impios deterreat, qui ex illorum nequissimo exemplo paria conantur. 4. ut bonis scandalum adimatur, quod impii iniustis vexationibus ingerunt illis. 5. Ut Dei gloriam ac providentiam vindicet adversus impios, qui renuunt intelligere, Deum iustorum praesidio invigilare. 6. Ne iusti pravo iniquorum exemplo corrumpantur.»

COROLLARIUM I. Imprecationes et horrendae maledictiones in psalmo 108, qui vulgo *psalmus execrationis* dici solet, contentae, vel sunt vaticinia, et non imprecationes; vel si tales sunt, eas *David* divino afflatus spiritu, ac ardenti iustitiae zelo succensus, ex iusto zelo, Deoque inspirante protulit. Si autem quaeras, contra quem, aut contra quos easdem protulerit? varia est interpretum responsio. Multi putant, illas *Davidem* protulisse adversus *Doëg idumaeum*, et in *Achitophel*, aliosque inimicos suos; vel, ut patres *Chrys.*, *Hieron.*, *Aug.*, *Theod.*, *Euthymius*, ac interpretes, duce *s. Petro* (1), communiter exponunt, futuram *Iudae Iscariotis*, et iudaeorum Christi persecutorum infelicitatem praedixit; vel denique (ut *Calmetus* recte docet) psaltes regius utrumque fecit, hoc est, in sensu historico seu literali adversus *Doëg* et *Achitophel* terribiles illas minas protulit, in sensu vero elatiori et spiritali de *Iuda* et iudaeis Christi persecutoribus vaticinatus est, quorum veluti figurae et praecursores erant *Doëg* et *Achitophel*.

COROLLARIUM II. Sensus verborum psalm. 138 v. 20 et 21 iuxta expositionem *Lorini* et aliorum est iste: *Nonne, qui oderunt te, Domine, oderam?* h. e. in peccatoribus crimi-

(1) Act. c. 4, v. 22.

na et flagitia odisti, Domine, sed in illis id quod tuum est, diligis, nempe naturam humanam, et qualitates ingenitas, quarum auctor es. Ego quoque similiter facio; hominem amo, peccatum eius abominor. *Perfecto odio oderam illos*, h. e. eorum nequitiam et scelera perhorrescebam. Unde *s. Augustinus* (Enarrat. in hunc psalmum) quaerit: *Quid est perfecto odio?* et respondet: *oderam in eis iniquitates eorum, diligebam conditionem tuam*. Eodem sensu alibi (2) scriptum est: *odio sunt Deo impius et impietas eius*, nempe impietas invisa est Deo, impius vero tantum, quatenus impius est, seu ratione impietatis. Nam, quatenus creatura et homo est, amatur a Deo. Hinc etiam *s. Thomas* (3) ex instituto ostendit, quod, quamvis respiciendo culpam, diligendi peccatores non sint, secundum tamen naturam, ut divinae beatitudinis ipsi sunt capaces, ipsos quoque diligere debeamus.

8. QUÆRES VIII. *An tantum 150 psalmi canonici sint?* R. Tam synagoga, quam ecclesia Christi ab antiquissimis temporibus non plures, quam 150 psalmos, qui in nostra vulgata extant, pro canonicis agnovit, ut proinde a canonicae auctoritatis praerogativa excludatur *psalmus centesimus quinquagesimus primus*, qui in codice graeco LXX interpretum ad calcem psalterii adiectus est cum hac inscriptione: *ὁ 7τος ὁ ψαλμὸς ἰδιόγραφος εἰς Δαυὶδ, καὶ ἔξωθεν τοῦ βιβλίου, ὅτι ἐμονομήχησε τῷ Γολιάθ*. Quasi *Scriptus a Davide extra numerum, cum pugnasset cum Goliatho*. Porro hic psalmus in latinum translatus, ita sonat: «Parvus eram in fratribus meis, et iunior in domo patris mei: pascabam oves patris mei. Manus meae fecerunt organum. et

(2) Sapient. c. 14, v. 9.

(3) Loc. cit.

digiti mei concinnaverunt psalterium. Et quis annuntiabit Domino meo? Ipse Dominus ipse exaudit: ipse emisit angelum suum, et tulit me de ovibus patris mei, et unxit me in oleo unctionis suae. Fratres mei pulcri et magni: et non bene complacuit in eis Dominus. Exivi in occursum alienigenae (philisthaeo) et maledixit me in idolis suis: ego vero trahens gladium, qui ab illo, capite truncavi eum, et abstuli opprobrium ex Israël.» Verum de hoc psalmo *Bonfrerius* (1) non abs re ait: *Psalmus ille, nescio quid adulterinum redolet et ecclesia hactenus tantummodo approbavit psalterium 150 psalmorum.* Citatur quidem hic psalmus in supposititia *Mariae Cassabolensis* ad *s. Ignatium* epistola; et a *s. Chrysostomo* (2), et in conflictu *Arnobii* et *Serapionis*, et in sinopsi *s. Athanasio* adscripta. Sed, ut *Natalis Alex.* (3) merito observat, «horum auctorum testimonium canonicam auctoritatem huic psalmo conferre non potest, hebraica veritate, et melioris notae codicibus tam graecis quam latinis repugnantibus, patribusque caeteris invitis, et ecclesia contradicente, quae centum quinquaginta psalmos duntaxat recipit.»

9. Multo enim longius a canonica auctoritate abest PSALTERIUM SALOMONIS, psalmis octodecim graece scriptis constans, ex augustanae bibliothecae vetustissimis membranis ab *Andrea Schotto* descriptum, postea ad *Ioannem Ludov. de la Cerda* missum, ab eoque latine conversum et ad calcem *Adversariorum sacrorum* vulgatum. Haec enim istorum 18 psalmorum collectio, cum et ve-

teri synagogae et ecclesiae Christi incognita manerit, *tutius credi potest*, inquit *Huetius* (4), «hellenistae alicuius opus esse, quo plurima cum ex davidicis psalmis, tum ex *Isaia* et *Ezechiele* et aliunde etiam ad id opus mutuatus fuerit.» Plura de hoc psalterio *Salomonis* refert *Calmetus* (5).

10. QUÆRES IX. *An tituli psalmorum perinde ac ipsi psalmi canonici sint, divinamque auctoritatem habeant?* Ut ad propositam hanc quaestionem rite ac distincte respondeatur, praevie notanda sunt sequentia. Inprimis sciendum, varios esse psalmorum titulos. Nam non pauci nomina propria virorum praesefereunt *David*, *Asaph*, *Idithum*, *Salomonis*, *Mosis*, *Eman*, *Ethan*, *Ieremiae*, *Aggaei*, *Zachariae*, *Filiorum Core*, *Filiorum Ionadab*. Nonnullis psalmis in titulo praeter nomina propria quidquam aliud annectitur ad rem pertinens. Sic psalmi 62 titulus est: *Psalmus David cum esset in deserto Idumaeae*. Alii psalmi notant diem pro certis psalmis decantandis, e.g. *prima die sabbathi* etc., *ante sabbatum* etc. Plures psalmi adscriptum habent *Alleluia*; quidam cognomen *graduum*, nonnulli *orationis*, *laudationis*, *cantici* etc. Nonnulli psalmi sunt *alphabetarii* sive *acrostici*; nonnulli sine omni titulo et inscriptione etc. Accuratam autem horum titularum explicationem invenies in *Bellarmini* et *Lorini*, aliorumve commentariis in psalmos.

Porro notandum, quod duplex sit de auctoritate horum titularum diversa sententia. Praecipui quidam patres, *Hieronymus*, *Augustinus*, *Chrysostomus*, *Theodoretus* in titu-

(1) Praeloq. in s. Script. c. 5, sect. 6.

(2) Homil. 17 ad populum antiochenum.

(3) Loc. cit. propos. 2.

(4) Demonstr. evang. propos. 5, § 10.

(5) In dictionario suo biblico v. *Salomon*.

lis psalmodum auctoritatem divinam agnovere. Sic *Theodoretus* (1) adiectos censet eosdem titulos ab *Esdra*, non sine peculiari s. Spiritus afflatu; servasse autem illos addit in sua graeca versione LXX interpretes, viros ab eodem s. Spiritu ductos, qui sane ab addendis s. Scripturae his additamentis cavissent, si ea humanum inventum esse iudicassent. Iudaei quoque in synagogis eodem plane ritu et psalmum et titulum cantant, sicque veluti portionem quandam psalmi recipere titulos videntur. Eorum interpretes rabbini, sicut et nostri commentatores, plurimum laborant in exponendis psalmodum titulis; quibus reiectis, auctores psalmodum frustra quaerantur. Unde etiam illustriss. *Bossuet* episcopus meldensis (2) apertis verbis ait: *Psalmorum titulos divinitus inditos conservatosque dicimus, ut psalmodum auctores, et argumenta noscerentur.*

Nihilominus non desunt recentiores critici, nominatim *Natalis Alexander* (3), et *Calmet* (4), qui non in omnibus titulis psalmodum divinam auctoritatem agnoscunt. Argumenta ipsorum sunt, quae sequuntur. Quod non omnes illi tituli divina auctoritate instructi sint, inde probari aiunt, quia aliqui eorum nec a *Davide*, nec ab alio scriptore sacro compositi fuerunt, sed a privatis hominibus, iisque interdum parum antiquis, appositi. Sic psalmi nonagesimi titulus, cum ab hebraeis codicibus, et a s. *Augustini* commentario absit, suam ipse prodat novitatem, quae et s. *Hieronymi*, *Theodreti* et *Euthymii* testimonio confirmatur, asserentium, hunc psalmum titulo carere. Praeterea

(1) Praefat. in psalmos.

(2) Dissertat. de psalmis, c. 6.

(3) Loc. cit.

(4) In dissertat. de psalmodum titulis,

ipse *Theodoretus*, quamvis auctoritatem divinam tribuat titulis in textu hebraeo et versione graeca LXX interpretum extantibus, tamen eos omnes reiecit, qui ibidem non extant. Ita reprobandum censet titulum psalmi sexagesimi quarti, et putat, cum titulum recentioris alicuius scriptoris, satis historiae psalmodum sensus imperiti, opera adiectum esse. Imperitiae pariter et stultitiae accusat illos, qui psalmi centesimi trigesimi sexti titulum, cum in hebraeo nullus appareat, adiecerunt. Similia scribit de titulis psalm. 138 et 143 et 145 etc. Accedit, quod LXX interpretes, vel alii posteriores graeci, alios, quam apud hebraeos, titulos addiderint. Neque semper et in omnibus versionibus eosdem titulos legi contingit. Versio enim syriaca, vetustissima sane, non raro ea in re a textu hebraeo, et a versione graeca LXX interpr., et a textu latino nostrae vulgatae discrepat. Quis autem titulis, si omnes canonici essent, immutandis temerario ausu manum apposuisset unquam? Nunquid ecclesia, si titulos psalmodum in canonem recipiendos censeret, modum aliquem imposuisset tantae commentatorum licentiae, ac extra praescriptos in fronte psalmi limites praetergredi prohibuisset severissime? Neque id fecit ecclesia, dum in concilio tridentino canonicam auctoritatem nostrae vulgatae, adeoque etiam libri psalmodum adstruxit. Quod enim ipsius mens non fuerit, tunc etiam omnes psalmodum titulos declarare, esse divinae auctoritatis, atque canonicos, inde colligitur, quia hodie usque eruditissimi plures theologi (non reclamante,

quae ipsius commentario in psalmos praefigitur; item in suo dictionario bibl. v. *Psalmus*.

aut improbante ecclesia) deauctorstrandum sibi sumunt, non omnes illos titulos divini Spiritus opus esse, nec in censum divinarum Scripturarum cooptandos. Certe illustriss. *Calmet* (1) expresse ait his verbis: *Concilium tridentinum canonicam auctoritatem textui vulgatae adstruens, titulos librorum sacrorum* (loquitur ibi ex instituto de titulis psalmodum) *in medio reliquisse, omnes consentiunt.* Cum igitur satis conveniat inter theologos, non omnes aequae librorum sacrorum titulos pro inspiratis habendos (aliquos enim divinitus inspiratos fuisse, non ambigimus, ait ipse *Calmet*): fateamur oportet, eos, qui divinitus inspirati sunt, cum caeteris titulis immixtos confusosque, non satis posse distingui, ut proinde in ea, qua sumus ambiguitate neque reicere omnes, neque probare tanquam divinitus inspiratos et canonicos audeamus.

11. Quare omnibus consideratis, videtur media via hac in quaestione tenenda, et dicendum: 1. Psalmorum titulos omnes retineri et servari oportet, cum inter illos non rari divinam habeant auctoritatem. 2. Qui a primis auctoribus, h. e. scriptoribus textus originalis, vel ab *Esdra* originem ducunt, divinae auctoritatis esse, dicendi sunt. 3. Tandem, qui sive ante, sive post *Esdram* profana manu, sive graeca, sive iudaea adiecti sunt, dicta auctoritate carent. Neque sane patribus, qui divinam titulis auctoritatem astruunt, alia fuisse mens existimanda est, quam quod tituli in textu originali extantes, vel ab *Esdra*, aut aliquo propnetarum appositi, divinam habeant auctoritatem; caeteros vel ipse *Theodoretus* non raro deseruit, ut supra vidimus.

(1) In suo dictionario biblico, v. *Psalmus*.

12. QUÆRES X. *Cur liber psalmodum adeo obscurus?* R. Plures sunt tantae obscuritatis causae. I. Textus hebraici abstrusitas, quae sane in psalmis, utpote poetico et metrico scripto, magis quam in aliis prosa exaratis libris, sese prodat; ferme sicut facilius intelliguntur e. g. libri *Ciceronis* aut *Titi Livii*, quam carmina *Horatii*, *Homeri*, *Pindari*, etc. In linguis autem orientalibus maxime difficultas augeatur, quorum prosa pariter oratio eas patitur figuras, quas raro, et non nisi cautissime latinorum poetarum admittet. Praeterea illorum (i. e. orientalium) carminis ea est sublimitas, ut et graecorum et romanorum poetarum stilum et sublimitatem saepe multum superet. Accedit ignorata vis particularum in lingua hebraea, contextum orationis colligantium; quin et aliquando ab auctore, in argumenti magnitudine occupato, eadem particulae omissae, lectorem in incerto vagantem relinquunt. II. Apparentes antilogiae seu contradictiones: quamvis reapse tales non sint. III. Varietas sensuum; cum alius sit sensus literalis seu historicus, alius mysticus. IV. Praedictio rerum futurarum. Est enim psalterium profundissimi et implexi sensus liber, in quo non mysteria tantum maxime sublimia, sed vaticinia etiam obscurissima pariter et aenigmaticè proposita (2). Et quamvis sciamus in psalmis contineri futurorum oracula, et praeter literalem lectoribus obvium, penitentiorem alium esse et sub figurarum velaminibus latentem sensum: tamen quae determinate vaticinia in hoc aut illo psalmo, quisve contineatur sensus, non semper nobis constat. V. Illa gravissima

(2) Vide *Hilar.* prolog. in psal. n. 5, et in ps. 142, et *Cassiodor.* conclus. comment. in psalm.

aeque omni conveniens Scripturae causa, cur adeo difficilis et obscura sit eius intelligentia, quia requirit eundem in lectore spiritum, quo scripta est. Tradunt eam causam *Basilius* (1), *Bernardus* (2), *Cassianus* (3). Nunquam intelliges *David*, ait *Bernardus* loc. cit., donec ipsa experientia ipsius psalmodum affectus indueris. Quo sane difficiliore psalmi ad percipiendum videntur, cum plusquam caeterae Scripturae affectibus abundant, et quidquid in illis est, in se contineant.

SCHOLION. Librum psalmodum esse valde obscurum, nihil magis probat, quam immensa commentariorum in psalmodum editorum multitudo. Sunt qui ultra 500 enumeraverint, non computatis veterum patrum commentariis. P. *Le Long* sacerdos oratorii, sedulus, si quis alius et exactus earum rerum perscrutator, expansis tabulis ad 630 recensuit, iis demptis, qui super universam Scripturam commentaria elucubrarunt, tum et iis, qui psalterii solummodo partem aliquam prosecuti sunt; ut proinde teste *Calmeto* (4) omnibus collectis, ad 1000 scriptorum in psalmodum summo constet. Accedit, quod etiam post hoc huius auctoris assertum quidam in psalmodum expositione magno studio laboraverint.

13. QUÆRES XI. Quisnam sit praecipuus psalmodum scopus, a Spiritu s. intentus? R. Non multos duntaxat, sed omnes omnino psalmodum ad Iesum eiusque ecclesiam collineare vel in sensu literali, vel in sensu spirituali seu figurato, gravissimis nititur rationum momentis,

(1) Prooem. in Isaiam.

(2) Ad fratres de monte Dei.

(3) Coll. 8, c. 5, l. 3, inst. c. 33 et 34.

(4) Praefat. in univ. psal. lib. § 5, et in dictionario bibl. v. *Psalmus*.

scilicet, 1. Assertionem ipsius *Davidis* (5) quasi communem ad psalmodum praefationem asserentis his verbis: *Dixit David filius Isai: dixit vir, cui constitutum est de Christo*, hebraice *hukkam 'al Mesciach*. Obvio hic sensu declarat *David* psalmodum argumentum fuisse id omne, quod ad Christum pertinet, praenuntiari, seque ipsum in his velut organum Spiritus s. extitisse. 2. Iesus Christus et apostoli psalmodum in N. T. libris non alia de causa toties allegant, nisi ut eos de Christo accipiendos esse ostendant; ac licet non de omnibus et singulis mentionem faciant, utpote argumento, quod tractabant, minus convenientem, ipso tamen usu psalmodum, quos allegabant, generalem de germano omnium sensu regulam statuissent videntur. 3. Ss. patres legitimi s. Scripturae interpretes eundem psalmodum scopum esse affirmant. Sic praeter *Tertullianum* (6) et alios *Hilarius*, *Hieronimus*, *Augustinus*, *Theodoretus* diserte admovent, omnes psalmodum in persona Christi loqui, ac ad Christum eiusque ecclesiam collineare; id quod s. *Augustinus* expresse asserit, fidenter ad auditores suos pronuncians: *Certe illud neminimus, saepe vos audivisse, quod dicimus: vix est, ut in psalmodum inveniamus voces, nisi CHRISTI et ECCLESIAE; aut CHRISTI tantum aut ECCLESIAE tantum, quod ulique ex parte nos sumus.*

COROLLARIUM. Minus probanda, hoc praesertim tempore, videtur operum *Ludovici de Poix*, *Hieronimi de Arras*, *Claudii Francisci de Paris*, qui ante annos non adeo multos novam psalmodum ex hebraico versionem atque explicationem pro-

(5) II. Reg. c. 23, v. 1.

(6) L. contra *Praxeam*, c. 1.

posuere, in qua potissima psalmodum parte ad veterem et novum Israel relata, Christo Domino non nisi septem ex omni numero *κατὰ λέξιν* convenire docent. Sed maiori ipsi laude respondit cl. *Rondetus*, ostenditque, multo plures psalmodum *κατὰ λέξιν* ad Christum pertinere; imo Christum et ecclesiam sensum esse principalem, h. e. propheticum et spirituales omnium psalmodum. Porro insigne quoddam schema de illustrioribus psalmodum prophetiis expressius ad Christum Dominum relatis exhibet *Hermannus Goldhagen* (1).

14. QUÆRES XII. Quomodo intelligendum illud (psalm. 13, v. 3): OMNES DECLINAVERUNT, SIMUL INUTILES FACTI SUNT, NEC EST QUI FACIAT BONUM USQUE AD UNUM; cum tamen multi in s. Scriptura nominentur iusti, et inter caeteros *Zacharias* et *Elisabeth*? Omissis aliorum responsionibus, quas *Cornelius a Lap.* (2) accurate recenset, respondeo cum eodem laudato auctore, psalmistam in citatis verbis describere corruptionem naturae humanae, omniumque hominum, si sola eorum natura peccato vitata, sine Dei gratia illam reparante et restaurante consideretur. Tali enim statu homines in omnia peccata proclives ruunt. Non autem loquitur psalmes de hominibus, in quantum vera fide et gratia divina instructi sunt, quales erant *Zacharias* et *Elisabeth*. Quod vero hic sit genuinus sensus citati psalmi, inde patet quia s. *Paulus*, qui verus est *Davidis* interpres, citata psal. 13 verba hoc sensu allegat in epist. ad romanos (3) dicens: « Causati enim sumus (h. e. iam causam attulimus) iudaeos et

(1) *Introduct.* in s. Scripturam p. 2, sect. 3, pag. 246, num. 136-142.

(2) *Comment.* in epist. ad romanos c. 5, v. 10, 11 et 12

graecos (seu gentiles) omnes sub peccato esse: sicut scriptum est: quia non est iustus quisquam, non est intelligens, non est requirens Deum. Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. » Quibus verbis apostolus ostendit, omnes homines tam iudaeos quam gentiles esse peccatis obnoxios, et egere gratia Christi, nec eosdem a peccato liberari et iustificari, nisi ex fide in Christum propitiorem, et per gratiam Christi. Quare cit. loco genuinus horum verborum, non est qui faciat bonum, sensus est: Non est qui ex se, sine Dei, id est Christi gratia, faciat bonum, scilicet tale, quod sit perfecte et absolute bonum et iustum coram Deo, seu meritum gratiae, iustitiae aut vitae aeternae, etsi possit facere aliqua opera moraliter bona. Hinc ergo non sequitur, omnia opera infidelium esse mala et peccata, sed tantum esse inepta ad iustitiam et gratiam Dei ac vitam aeternam promerendam. Hoc enim, quod ista promeretur, cit. loc. vocatur *bonum*; prout ex intentione et scopo s. *Pauli* manifestum est.

15. QUÆRES XIII. Quomodo verba illa psalmistae (psalm. 31, v. 3): QUONIAM TACUI, INVETERAVERUNT OSSA MEA; DUM CLAMAREM TOTA DIE, intelligenda sint? Si enim tacuit, quomodo tota die clamavit? aut si tota die clamavit, quomodo maxime tacuit? R. Psalmus hic agit de peccato et poenitentia *Davidis*: et secundum plerosque interpretes putatur scriptus post reprehensionem, qua *Nathan Davidem* ob crimen adulterii et homicidii commissum obiurgavit. Itaque citati versiculi, adstipulante *Theodoreto*, *Athanasio*,

(5) Cap. 5, v. 9-15.